

Lapsen haastattelu perheväkivaltaepäilytilanteessa

Kirjallisuuskatsaus lasten perheväkivallasta kertomisen haasteista ja sosiaalityöntekijän keinoista tukea lapsen perheväkivaltakerrontaa

Sosiaalityön
kandidaatintutkielma

Laatija:
Veera Räsänen

10.12.2025
Turku

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Tutkinto-ohjelma, oppiaine: Sosiaalityö

Tekijä: Veera Räsänen

Otsikko: Lapsen haastattelu perheväkivaltaepäilytilanteessa: Kirjallisuuskatsaus lasten perheväkivallasta kertomisen haasteista ja sosiaalityöntekijän keinoista tukea lapsen perheväkivaltakerrontaa

Ohjaaja: Yliopisto-opettaja Minna Alin

Sivumäärä: 34 sivua

Päivämäärä: 10.12.2025

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastelen integroivan kirjallisuuskatsauksen menetelmin lasten perheväkivallasta kertomista vaikeuttavia tekijöitä ja sosiaalityöntekijän keinoja tukea lapsen perheväkivaltakerrontaa haastattelussa. Aineistona käytän tieteellisistä tietokannoista hankittuja vertaisarvioituja tutkimuksia. Teoreettisena viitekehysenä käytän lapsen haastatteluun ja perheväkivaltaan liittyviä käsitteitä sekä aiempaa aihepiiriin tutkimusta. Tutkielman tavoitteena, on tunnistaa koota ja luokitella sekä lasten perheväkivaltakerrontaa vaikeuttavat tekijät että ne sosiaalityöntekijän keinot, jotka tukevat lapsen mahdollisuuksia kertoa kokemastaan perheväkivallasta haastattelutilanteessa.

Tuloksien perusteella muodostin kolme teemaa lapsen väkivaltakerrontaa haastavista tekijöistä. Tunnistin, että lapset kokevat väkivaltaista vanhempaansa kohtaan rakkautta ja välittämistä, minkä vuoksi lapset suojelevat vanhempaansa jättämällä kertomatta väkivallasta. Toiseksi lapset kokevat paljon pelkoa ja epävarmuutta siitä, mitä väkivallan paljastumisesta seuraa. Lapset eivät myöskään läheskään aina tunnista tekoja väkivallaksi tai ymmärrä, että väkivalta on väärin. Kolmanneksi tunnistin, että lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutukseen liittyy usein ongelmia, jotka estävät lapsen perheväkivaltakerronnan. Erityisesti sosiaalityöntekijän ja lapsen tapaamisissa käytäntö, jossa vanhempi on haastattelun aikana lapsen kanssa samassa tilassa, estää selvästi perheväkivallasta kertomisen.

Sosiaalityöntekijän perheväkivaltakerrontaa tukeviksi keinoiksi tunnistin lapsen inhimillisen kohtaamisen ja emotionaalisen tukemisen, luottamuksellisen ja turvallisen ilmapiirin rakentamisen, lapsen osallisuuden ja toimijuuden vahvistamisen sekä perheväkivallan kontekstin tuntemisen. Sosiaalityöntekijän on tärkeää kohdata lapsi ensisijaisesti ihmisenä ja lapsena eikä asiakkaana. Lapselle tulisi tehdä selväksi se, että väkivalta on väärin, eikä se ole hänen syynsä. Haastattelun ilmapiirin turvallisuus tarkoittaa muun muassa ennakoitavuuden lisäämistä informoimalla lasta riittävästi haastattelun tarkoituksesta ja etenemisestä. Lapsen osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen on poikkileikkaava teema, joka painottaa lapsen oman aktiivisen kerronnan tukemista ja lapsen asiantuntijuuden kunnioittamista. Perheväkivallan kontekstin tunteminen tarkoittaa sosiaalityöntekijän osaamista perheväkivallasta ilmiönä ja herkkyyttä tunnistaa perheväkivaltakerronnalle tyypillisiä piirteitä.

Tulokset ovat pitkälti linjassa aiemman tutkimuksen kanssa, mutta esimerkiksi oikeudellisissa konteksteissa käytetyn selvittelevän haastatteluotteen suosima haastattelijan neutraliteetti ei korostu tutkielmani tuloksissa juurikaan. Tutkielman ulkopuolelle jäivät jälleen alle 4-vuotiaat lapset, joita ei aiemminkaan ole tutkittu. Tulokset korostavat sitä, miten perheväkivaltakerronnan mahdollistaminen vaatii, että työskentelylle on riittävästi aikaa, ja että lapsia opetettaisiin heidän oikeuksistaan runsaammin.

Avainsanat: perheväkivalta, lastensuojelu, kerronta, haastattelu

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Väkivalta lapsiperheissä	6
2.1	Lapseen kohdistuva perheväkivalta	6
2.2	Viranomaisprosessi perheväkivaltaepäilyssä	7
3	Lapsen haastattelu sosiaalityössä	10
3.1	Lapsen ja sosiaalityöntekijän välinen vuorovaikutus	10
3.2	Lapsen haastattelun piirteitä	11
3.3	Perheväkivaltakokemusten selvittäminen haastattelussa	12
4	Tutkimusasetelma	15
4.1	Tavoitteet	15
4.2	Menetelmät	15
4.3	Aineisto	15
5	Perheväkivallasta kertomista vaikeuttavat tekijät	18
5.1	Perhesuhteisiin liittyvät ristiriidat	18
5.2	Kognitiiviset ja emotionaaliset esteet	19
5.3	Vuorovaikutuksen ja kerronnan kontekstin ongelmat	20
6	Sosiaalityöntekijä tukemassa lapsen perheväkivaltakerrontaa	21
6.1	Lapsen inhimillinen kohtaaminen ja emotionaalinen tukeminen	21
6.2	Luottamuksellisen ja turvallisen ilmapiirin rakentaminen	23
6.3	Lapsen osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen	24
6.4	Perheväkivallan kontekstin tunteminen	27
7	Johtopäätökset	28
	Lähteet	31
	Liitteet	35
	Liite 1. Aineisto	35

1 Johdanto

Lapsiin kohdistuva väkivalta kiellettiin Suomessa jo vuonna 1984 (laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983). Perheväkivalta on lapsen oikeuksien vahvistumisesta huolimatta yhä ajankohtainen huoli yhteiskunnassamme. Utismediat nostavat aika ajoin julkisuuteen surullisia tapauksia, joissa lapsi on menehtynyt perheväkivallan uhrina. Näitä tapauksia koskeva yleinen keskustelu kohdistuu väistämättä lastensuojelun rooliin.

Useimmiten epäilyt lapsiin kohdistuvasta väkivallasta tulevat lastensuojelun tietoisuuteen lastensuojeluilmoitusten kautta, joista jokaisen kohdalla sosiaalityöntekijällä on velvollisuus selvittää kasvuolojen turvallisuus (Ståhlberg 2024). Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on lain mukaan tavattava asiakaslapsi henkilökohtaisesti (LsL 417/2007, 29 §) ja selvitettävä tämän mielipide häntä koskevista asioista (LsL 417/2007, 20 §). Lapsen tapaaminen ja kuuleminen ovat edellytyksiä sille, että mahdollinen perheväkivalta voidaan tunnistaa. Koska lapset kokevat perheväkivallasta kertomisen kuitenkin vaikeaksi, ovat sosiaalityöntekijän taidot lapsen haastattelussa äärimmäisen tärkeässä asemassa.

Perheväkivallan yleisyyttä heijastelevat luvut ovat huolestuttavia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) vuoden 2023 kouluterveyskyselyn mukaan 4.–5.-luokkalaisista 16 % oli kokenut fyysistä ja 28 % henkistä väkivaltaa vanhempien tai huoltajien taholta, kun taas 8.–9.-luokkalaisilla vastaavat luvut olivat 12 % ja 30 %. Tytöt raportoivat perheväkivaltakokemuksia hieman useammin kuin pojat, erityisesti henkisen väkivallan osalta. (THL 2023.) Vuoden 2019 kyselyn mukaan suurin osa perheessään väkivaltaa kokeneista lapsista oli saanut tilanteeseensa tukea (THL 2019). Vuoden 2022 kansallinen lapsiuhritutkimus taas osoitti, että henkinen perheväkivalta on lisääntynyt erityisesti nuorempien lasten kohdalla. Myös seksuaaliväkivallan kokemukset ovat yleistyneet, etenkin tyttöjen keskuudessa, mutta tekijä on useimmiten lapselle tuntematon. Sen sijaan kuritusväkivalta on vähentynyt. (Mielityinen, Hautamäki, Hakala, Fagerlund & Ellonen 2023.)

Viime vuosikymmeninä muuttunut lapsikäsitys on vahvistanut lapsen asemaa sosiaalisena subjektina ja oman elämänsä asiantuntijana, jolla on oikeus osallistua itseään koskeviin asioihin (Hyvärinen & Pösö 2018). Lapsiasiakkaan kohtaaminen sosiaalityössä edellyttää erityistä sensitiivisyyttä ja ymmärrystä lapsen kehitystasosta, sillä lapset eroavat vuorovaikutuksessaan ja ilmaisussaan aikuisista. Lapsen kohtaamisen erityisluonteisuus korostuu, kun lapseen epäillään kohdistuvan perheväkivaltaa. Sosiaalityöntekijän on

arvioitava lapsen tilannetta kehityksellisin perustein tekemättä kuitenkaan liiallisia oletuksia pelkän iän perusteella (Korkman 2018). Lapsen kyky kertoa kokemuksistaan ja muistaa tapahtumia vaihtelee yksilöllisesti, ja vaikeista asioista puhumisen herättämät pelonsekaiset ajatukset ja tunteet heikentävät lapsen kykyä ilmaista itseään. Omista asioista kertoessaan lapsi arvioi jatkuvasti sitä, mitä seurauksia hänen kertomallaan on. Lapsi voi pelätä aiheuttavansa surua tai vihaa vanhemmassaan, mikä taas saattaisi kurjistaa hänen oloaan entisestään. (Ståhlberg 2024.)

Tarkastelen tutkielmassani lasten perheväkivallasta kertomista vaikeuttavia tekijöitä ja sitä, millä tavoin sosiaalityöntekijä voi haastattelutilanteessa tukea lasta kertomaan kokemastaan perheväkivallasta. Kun sosiaalityöntekijä haastattelee lasta perheväkivaltaepäilylän näkökulmasta, hänen on huomioitava samanaikaisesti sekä lapsen kehitysvaiheen mukaiset että mahdollisen perheväkivallan kokemisen asettamat raamit. Lapsi on kehitysvaiheessaan sekä perheväkivallan kokijana että siitä kertojana erityisen haavoittuvassa asemassa. Vaikka lastensuojelun työskentelyssä pyritään ensisijaisesti yhteistyöhön vanhempien kanssa, ei se aina ole mahdollista, mikä on pidettävä mielessä erityisesti perheväkivaltaepäilytilanteissa. Sekä vanhemmat että lapset saattavat puolustella väkivaltaisen vanhemman käyttäytymistä (Eskonen 2005), koska väkivallan tekijää kohtaan koetaan usein pelon ohella kiintymystä (Ståhlberg 2024). Lisäksi lapset usein salailevat perheväkivallan kokemuksiaan suojellakseen vanhempiaan (Ståhlberg 2024). Väkivallan kokemuksiin liittyvä pelko ja mahdollinen traumatisoituminen nostavat väkivallasta kertomisen kynnyttä, ja lapset usein kertovat väkivaltakokemuksistaan vasta sen ollessa toistuvaa, tai kun huoli omista vammoista kasvaa riittävän korkeaksi (Bottoms, Peter-Hagene, Epstein, Wiley, Reynolds & Rudnicki 2014).

Tarve tutkimustiedolle sosiaalityöntekijän roolista kerronnan mahdollistajana perheväkivaltaepäilytilanteissa on perusteltavissa muun muassa lastensuojelun ydinperiaatteen, lapsen edun toteutumisen, näkökulmasta. Lapsen etu tulee asettaa keskiöön kaikessa lasten kanssa tehtävässä työssä, ja jos lapsen kasvuolosuhteiden epäillään vaarantuneen, on myös lapsen etu mahdollisesti vaarantunut. Jotta lapsen etu voidaan turvata, on selvitettävä, mistä tarkalleen lapsen tilanteessa on kyse. Todenmukaisen tiedon ja ymmärryksen toteutuminen taas edellyttävät työskentelyn ensisijaisen kohteen – lapsen – kuulemista. Laadukas ja tarkoituksenmukainen interventio perheväkivaltaan voidaan kohdistaa vain perusteellisesti hankitun ja oikean tiedon pohjalta.

2 Väki­valta lapsiperheissä

Käsittelen tässä luvussa lapsen kohdistuvaa perheväkivaltaa esittelemällä ensimmäisessä alaluvussa perheväkivallan käsitteen ja lapsen kohdistuvan väkivallan muodot. Lisäksi tarkastelen lapsen asemaa perheväkivallan uhrina ja perheväkivallan kokemuksista kertomiseen liittyviä ristiriitoja. Toisessa alaluvussa käsittelen perheväkivaltaepäilyn aikaansaamia prosesseja viranomaisten erityisesti sosiaalityöntekijän näkökulmasta.

2.1 Lapsen kohdistuva perheväkivalta

Perheväkivalta on lähisuhdeväkivallan alamuoto, jossa saman perheen jäsenien välillä ilmenee väkivaltaa. Lähisuhdeväkivaltaa kohdistava henkilö käyttää valtaa, kontrollia tai tahallista fyysistä voimaa tai näiden uhkaa hänelle läheistä henkilöä kohtaan. Väki­vallalle altistuminen voi johtaa fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, mutta tämä ei ole välttämätöntä sen kannalta, määritelläänkö jokin toiminta väki­vallaksi. Sekä toisen perheen jäsenen kohdistamien väki­valtaisten tekojen uhriksi joutuminen että muiden perheenjäsenien välisen väki­valtaisen käytöksen todistaminen luokitellaan väki­vallaksi. Yhdenkin perheenjäsenen kokema perheväkivalta altistaa kaikki perheenjäsenet väki­vallalle. (Bildjuschkin, Ewalds, Hietämäki, Kettunen, Koivula, Mäkelä, Nipuli, October, Peltonen & Siukola 2020; Mielityinen ym. 2023.)

Lapsen, eli alle 18-vuotiaaseen henkilöön kohdistuvan väki­vallan muotoja ovat muun muassa fyysinen väki­valta, henkinen väki­valta, kuritusväki­valta, perustarpeiden laiminlyönti, kemiallinen pahoinpitely, seksuaaliväki­valta ja väki­vallalle altistuminen (THL 2024a). Lapsen kohdistuva väki­valta on sen eri ilmenemisen muodoissa määritelty keskeiseksi lapsuuden ajan haitalliseksi kokemukseksi (Hakulinen & Westerlund-Cook 2020). Felitti, Anda, Nordenberg, Williamson, Spitz, Edwards, Koss ja Marks (1998) osoittavat lapsuusajan haitallisilla kokemuksilla olevan kauaskantoisia negatiivisia vaikutuksia monilla eri elämä­alueilla. Aikuisiällä ne vaikuttavat kielteisesti muun muassa autonomisen hermoston toimintaan, itsetuntoon ja ihmissuhteisiin. Lisäksi ne kasvattavat riskiä väki­valtatilanteisiin päätymiselle ja itsetuhoisuudelle. Kokemukset ovat usein toistensa seurannaisia, minkä vuoksi ne kasaantuvat. (Felitti ym. 1998.)

Fyysinen väki­valta on toimintaa, jossa loukataan lapsen ruumiillista koskemattomuutta tahallisesti. Siihen sisältyvät muun muassa töniminen, tukistaminen, lyöminen ja potkiminen. Fyysinen väki­valta on väki­vallan muodoista useimmiten helpoiten tunnistettavissa

mahdollisten ulkoisten vammojen vuoksi. Sen sijaan henkinen väkivalta, jossa lapsen psyykkistä hyvinvointia vahingoitetaan tahallisesti esimerkiksi nimittelemällä tai uhkailemalla, on haastavampi tunnistaa. Kuritusväkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, jolla aikuinen rankaisee lasta hänen käyttäytymisestään aiheuttamalla lapselle kipua tai epämukavuutta. Lapsen perustarpeiden laiminlyönnillä tarkoitetaan väkivaltaa, jossa lapsen tarpeista vastuussa oleva henkilö jättää lapsen vaille hänen tarvitsemaansa hoitoa, apua tai huolenpitoa. Kemiallinen pahoinpitely sisältää lapsen huumaamista lääkeaineilla tai alkoholilla, usein pyrkimyksenä rauhoittaa lasta. Lapsen kohdistuva seksuaalinen houkuttelevuus, koskettelu ja pakottaminen kuuluvat seksuaaliväkivallan määritelmään. Myös väkivallalle altistuminen on väkivallan muoto, vaikkei väkivalta kohdistukaan suoraan lapseen. Kun lapsi todistaa esimerkiksi vanhempiansa välistä väkivaltaa, aiheuttaa se lapsessa pelkoa ja turvattomuuden kokemuksia sekä altistaa lapsen itse väkivallan kohteeksi joutumiselle. (Bildjuschkin ym. 2020; THL 2024a.)

Kun lapsi kokee perheessään väkivaltaa etenkin vanhempansa toimesta, on lapsi erityisen haavoittuvassa asemassa. Lapsi on riippuvainen vanhempansa tai huoltajansa huolenpidosta ja hoiivasta samalla, kun lastaan kohtaan väkivaltainen vanhempi itse laiminlyö tehtävänsä lapsensa ensisijaisena huoltajana. Lapsi voi kokea ristiriitaisia ja pelonsekaisia tunteita vanhempaansa ja tilannettaan kohtaan, ja usein lapset kertovat kokemastaan väkivallasta vasta toistuvien kokemusten tai omaan terveyteen liittyvän huolen vuoksi (Ståhlberg 2024). Lapsi saattaa pelätä sitä, että vanhempi reagoi väkivallan ulkopuolisille paljastumiseen huonosti, samalla kun hän pelkää oman terveytensä puolesta. Toisin sanoen lapsi saattaa hyvinkin suojella ensisijaisesti vanhempansa tunteita. Lapsi saattaa myös ajatella, etteivät hänen kokemuksensa ole riittävän vakavia tai ettei kertomisesta olisi mitään hyötyä. Lapsiuhrien kokemuksista vain todella harva päätyy viranomaisten tietoisuuteen, ja lasten asenteet viranomaiselle kertomista koskien ovat vältteleviä. (Mielityinen ym. 2023.) Lapset siis kokevat perheväkivallasta kertomiselle useita psyykkisiä, sosiaalisia ja fyysisiä esteitä.

2.2 Viranomaisprosessi perheväkivaltaepäilyssä

Suomessa lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa ja sen epäilyjä selvitetään moniammatillisesti. Jos perheväkivaltaepäilyn yhteydessä epäillään seksuaali- tai pahoinpitelyrikosta, käynnistää poliisi esitutkinnan. (Barnahus 2025.) Tutkinta perustuu lainsäädäntöön, kuten rikoslakiin (39/1998), lastensuojelulakiin (417/2007) ja esitutkintalakiin (805/2011). Tutkintaprosessiin osallistuvat poliisin lisäksi sosiaaliviranomaiset, terveydenhuolto ja tarvittaessa oikeuslaitos.

Tavoitteena on sekä mahdollisen rikoksen selvittäminen että lapsen suojeleminen ja tukeminen. (Barnahus 2025.)

Lastensuojelulaki (417/2007 25 §) velvoittaa sosiaalityöntekijää ilmoittamaan salassapitovelvollisuuden estämättä poliisille, jos hänellä on syytä epäillä, että lapseen on kohdistunut rikoslain (39/1889) 20 tai 21 luvun mukainen henkeen ja terveyteen kohdistuva tai seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko. Jos perheväkivaltaepäilyn yhteydessä edellä mainittu rikosepäily herää, voi myös sosiaalityöntekijä käynnistää tutkinta- ja selvittelyprosessin. Rikosepäilyn selvittäminen on poliisin vastuulla, kun taas sosiaalityöntekijän tehtävä on paneutua lapsen turvallisuuteen vaikuttaviin asioihin. Lapsen asioista vastaavan tai muun lastensuojelun sosiaalityöntekijän on lain velvoittamana selvitettävä epäilyn yhteydessä lapsen kotiolojen turvallisuus ja tavattava lapsi henkilökohtaisesti (LsL 417/2007 29 §).

Reittejä sekä perheväkivaltaepäilyn ilmituloon että selvittelyyn on sosiaalityön näkökulmasta useita. Lapsiin kohdistuvan väkivallan epäilyt päätyvät useimmiten sosiaalityön tietoon lastensuojeluilmoitusten kautta (Ståhlberg 2024). Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, mutta lastensuojelulain (417/2007) 25 § määrittelemien tahojen toimijoilla on velvollisuus tehdä ilmoitus, jos he saavat tehtävässään tietää lapsesta, jonka ”hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä”. Ilmoitusvelvollisia ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen ja päivähoidon työntekijät sekä poliisi. Lastensuojeluilmoituksen sijasta ilmoitusvelvolliset voivat täyttää velvollisuutensa myös sosiaalihuoltolain (1301/2014) 35 § mukaisella yhteydenotolla tai ilmoituksella sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi (LsL 417/2007, 25a §). Yhteydenotto tehdään suostumukseen perustuen yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa, kun taas ilmoitus koskee tilanteita, joissa suostumusta ei voida saada (SHL 1301/2014). Ilmoituksia ja yhteydenottoja voidaan tehdä sekä sähköisten lomakkeiden kautta että puhelimitse, ja erityisesti kiireellisissä tapauksissa suositaan ilmoituksen lisäksi puhelinyhteyttä hyvinvointialueen sosiaalipäivystykseen. Häätätilanteissa perheväkivaltaepäilystä tulee soittaa hätäkeskukseen. (Varsinais-Suomen hyvinvointialue n.d.-a; n.d.-b.)

Lastensuojelun asiakkuus alkaa palvelutarpeen arvioinnin perusteella, kun sosiaalityöntekijä toteaa, että lapsen kasvuolosuhteet eivät turvaa tai vaarantavat lapsen terveyttä tai kehitystä, lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään tai lapsi muuten tarvitsee

lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia. Asiakkuus voi alkaa myös kiireellisesti jo ennen palvelutarpeen arvioinnin valmistumista. (LsL 417/2007.) Perheväkivaltaepäily voi olla syy, miksi lapsi päätyy lastensuojelun asiakkuuteen, mutta epäily voi myös tulla ilmi jo lapsen ollessa lastensuojelun tai vaikkapa lapsiperhesosiaalityön asiakkaana.

3 Lapsen haastattelu sosiaalityössä

Käsittelen tässä luvussa ensin lapsen ja sosiaalityöntekijän välistä vuorovaikutusta yleisellä tasolla, minkä jälkeen siirryn tarkastelemaan lapsen haastatteluun liittyviä erityispiirteitä. Lopuksi yhdistän perheväkivallan ja haastattelun teemat käsittelemällä lapsen haastattelua perheväkivaltaepäilyn kontekstissa.

3.1 Lapsen ja sosiaalityöntekijän välinen vuorovaikutus

Vuorovaikutus tarkoittaa kahden tai useamman henkilön välistä kommunikaatiota, jossa osapuolet jakavat ajatuksiaan, tunteitaan ja kokemuksiaan. Sosiaalityön kontekstissa vuorovaikutus on keskeinen osa asiakastyötä, jonka avulla rakennetaan yhteistä luottamusta ja ymmärrystä. Vuorovaikutusta voidaan toteuttaa monin eri orientaatioin, mutta ihanteellisesti sosiaalityön asiakastyössä korostuu erityisesti dialogisuus. Dialoginen vuorovaikutus tarkoittaa pyrkimystä yhteisen ymmärryksen rakentamiseen sekä taitoja, joilla tätä prosessia tuetaan (Mönkkönen 2018). Se perustuu vastavuoroisuuteen ja luottamuksellisuuteen, ja sen tavoitteena on luoda tila, jossa asiakas kokee tulevaisuutensa aidosti kuulluksi ja ymmärretyksi.

Sosiaalityössä lasten kanssa ollaan vuorovaikutuksessa muun muassa lastensuojelun ja lapsiperhesosiaalityön kentillä. Lastensuojelun oikeudelliset säädökset, kuten lastensuojelulaki (417/2007), edellyttävät, että lapsen mielipide selvitetään kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapsen kanssa vuorovaikuttamisen keskeisinä tavoitteina voidaan tiedonkeruun lisäksi ajatella olevan lapsen mielipiteen selvittäminen, kuuleminen ja huomioon ottaminen sekä lapsen äänen selvittäminen (THL 2024b). Oikeudellisten velvoitteiden ja eettisten periaatteiden lisäksi lapsi tulisi vuorovaikutuksessa nähdä oman elämänsä asiantuntijana, jolloin lapsen aidosti huomioon ottava kohtaaminen on edellytys laadukkaana tiedon muodostamiselle. Näin ollen sosiaalityöntekijä on riippuvainen lapsen itsestään ja elämästään tuottamasta tiedosta. (Eriksson & Näsman 2012.)

Lapsen kohtaamisen yhteydessä usein käytetty lapsen äänen käsite on monitulkintainen ja osin vaikeasti määriteltävissä (Williams & Parry 2023), mutta useimmiten lapsen ääni määritellään yhdessä lapsen edun avulla: lapsen kuuleminen on lapsen edun toteuttamisen mukaista, ja lasta kuullessa kuullaan hänen äänensä. Tällä tavoin määriteltynä lapsen ääni tarkoittaa sitä, että lapsen näkemykset, kokemukset ja tunteet otetaan vakavasti ja huomioidaan päätöksenteossa, vuorovaikutuksessa ja arjen tilanteissa. Lapsen äänen kuuluminen edellyttää turvallista ilmapiiriä, jossa lapsi kokee, että hänen ajatuksillaan ja

kokemuksillaan on merkitystä ja että hänellä on lupa kertoa asioistaan (Höykinpuro ym. 2018; Muukkonen & Tulensalo 2018).

Sosiaalityöntekijän tehtävä on vuorovaikutuksessa tukea lapsen omaa osallisuutta, asiantuntijuutta ja kerrontaa, eli tarkoituksena on vahvistaa lapsen asemaa toimijana, joka saa vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Vuorovaikutuksessa lapsella on oikeus antaa ja vastaanottaa tietoa ja ilmaista oma mielipiteensä, ja tätä lapsen antamaa tietoa tulee käyttää lapsen vaikuttavissa päätöksissä. (THL 2024b; Toivonen & Pollari 2018; Hyvärinen & Pösö 2018.)

3.2 Lapsen haastattelun piirteitä

Tutkielmassani haastattelu tarkoittaa vuorovaikutuksellista tiedonkeruun menetelmää, jossa ihmistä puhutetaan esittämällä kysymyksiä. Vaikka haastattelu voidaan käsitteellä mieltää asetelmaksi, jossa toinen henkilö on kyselijän ja toinen vastaajan roolissa, tutkielmassani painotan haastattelun vuorovaikutteisuutta. Keskusteluun pyrkivä haastattelutyö on erityisen tärkeä juuri lasten kanssa tehtävissä haastatteluissa, joissa valta-asetelmat ovat lähtökohtaisesti epätasapainossa (Hyvärinen 2018; Cederborg 2010).

Lapsen haastattelussa keskeistä on luottamuksellisen ja turvallisen ilmapiirin luominen (Holopainen, Lyytikäinen & Niskanen ym. 2018), jossa lapsi voi kertoa kokemuksistaan omalla tavallaan ja äänellään. Hyvärinen (2018) mukaan sosiaalityöntekijän tulee valmistautua huolellisesti, suunnitella haastattelun rakenne etukäteen ja hyödyntää avoimia kysymyksiä, jotka tukevat lapsen kerrontaa. Johdattelevia kysymyksiä on vältettävä, sillä ne voivat ohjata lasta vastaamaan tavalla, jonka uskoo miellyttävän työntekijää, jolloin kerrotun todenmukaisuus kärsii. Lapsen kehitystaso ja muistin kypsyys on otettava huomioon, erityisesti pienimpien lasten kohdalla. Pienimmät lapset eivät välttämättä kykene palauttamaan mieleensä joitain muistoja muistitoimintojensa kypsyttömyyden vuoksi. (Korkman 2018.)

Koska lapset ovat taipuvaisia haastateltaviensa miellyttämisen yrittämiseen, tulee haastattelussa lapselle tehdä selväksi, ettei ole oikeita tai vääriä vastauksia. Lapsen osallisuus ja mahdollisuus ilmaista itseään vapaasti ovat laadukkaan tiedonmuodostuksen edellytyksiä. Erityisesti pienimpien lasten kanssa osallistumista voidaan tarvittaessa vahvistaa hyödyntämällä visuaalisia ja nonverbaalisia menetelmiä, kuten kuvakortteja, jotta lapsi voi

osallistua omalla kehitystasollaan (Muukkonen & Tulensalo 2018). Tavoitteena on luoda tilanne, jossa lapsi kokee itsensä kuulluksi ja asiantuntijaksi omassa elämässään.

Hyvärinen (2018) on koonnut lapsen toimivan haastattelun kymmenen yleisperiaatetta. Näiden periaatteiden mukaan lapsen haastattelutilanne tulee järjestää lapsen ikä- ja kehitystasolle sopivaksi, rauhalliseksi ja luottamukselliseksi. Keskustelu mukautetaan lapsen yksilöllisiin tarpeisiin, käyttäen hänelle ymmärrettävää kieltä ja käsitteitä. Lapselle kerrotaan selkeästi sekä haastattelun tarkoitus että osapuolien roolit tilanteessa. Tarkoituksen lisäksi myös haastattelun lähtökohta ja tavoite selitetään lapselle. Huolellinen informointi vahvistaa lapsen osallisuutta ja vähentää tilanteeseen liittyvää epävarmuutta. (Hyvärinen 2018.)

Luottamuksellisen suhteen rakentaminen edellyttää johdattelematonta otetta ja kannustavaa ilmapiiriä, jota ylläpidetään sekä sanallisesti että sanattomasti. Lapselle kerrotaan painostamatta, että kaikki hänen ajatuksensa ja kokemuksensa ovat tärkeitä ja tervetulleita. Luottamussuhteen rakentaminen aloitetaan jo ennen varsinaista haastattelua, jolloin avointa vuorovaikutusta harjoitellaan neutraaleilla aiheilla. Lapsen mielipiteitä selvitetään laaja-alaisesti ja mieluiten useissa tapaamisissa, ei pelkästään yksittäisten kysymysten avulla. Kysymysten tulee olla avoimia ja ei-johdattelevia, ja lapsen vastauksia pyydetään tarkentamaan hänen omilla sanoillaan. Haastattelijan omia tulkintoja ei saa välittää lapselle, eikä toimintatavoissa tule olla painostusta, ennako-oletusten vahvistamista tai spekulointiin ohjaamista. (Hyvärinen 2018.)

3.3 Perheväkivaltakokemusten selvittäminen haastattelussa

Lapsen perheväkivaltakokemukset voivat tulla ilmi useita eri reittejä, mutta tutkielmassani tarkastelen kokemusten selvittämistä juuri haastattelun keinoin. Haastatteluun liittyy tavanomaisesta keskustelusta poiketen se erityispiirre, että haastattelijalla on usein jo jokin ennakkokäsitys tilanteesta eli yleensä myös haastattelun syystä. Perheväkivaltaa selvittäessä nimenomaan epäily perheväkivallasta luo haastattelijalle ennakkollisen asenteen, mikä väistämättä ohjaa haastattelun suuntaa. Koska lapsi pyrkii vastauksiensa oikeellisuudesta huolimatta herkästi miellyttämään haastattelijaa (Korkman 2018), keskeinen ongelma lapsia haastateltaessa onkin se, miten haastattelija välttää johdattelemasta lasta ennakkoajatuksiensa mukaisesti.

Lastensuojelun sosiaalityössä ei tällä hetkellä ole yhtenäistä käytäntöä siihen, miten perheväkivaltaepäilyjä tulisi selvittää lasten kanssa tehtävissä haastatteluissa. Tutkimusta

lastensuojelun väkivaltatyöstä on Suomessa tehty vain vähän, ja perheväkivaltaepäilyjen kontekstissa sitä ei ole tehty lainkaan (Ståhlberg 2024). Tutkimustietoon perustuvia lasten haastattelumenetelmiä on kuitenkin onnistuttu tunnistamaan, ja erityisesti oikeuspsykiatrisissa konteksteissa käytettyä strukturoitua NICHD-haastattelurunkoa (National Institute of Child Health and Human Development) on yritetty ottaa käytäntöön myös lastensuojelun kentällä. Holopaisen ym. (2018) selvittelevän haastattelun orientaatio sisältää samat ydinperiaatteet kuin NICHD. Selvittelevä haastatteluote tunnistaa lapsen muistin kehitykseen liittyvät erityistekijät ja maksimoi lapsen antaman oman tiedon määrää haastattelussa (Lamb, Orbach, Hershkowitz, Esplin & Horowitz 2007).

Tutkittuun tietoon perustuvia haastattelumenetelmiä on Suomessa otettu käytäntöön lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian ja -psykologian yksiköissä. Jos poliisi tekee lapsesta virka-apupyynnön lapsen kohdistuvan seksuaali- tai pahoinpitelyepäilyn heräämisen vuoksi, voi lapsi päätyä asiakkaaksi tällaiseen moniammatilliseen lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian ja -psykologian yksikköön, joissa työskentelee myös sosiaalityöntekijöitä. Haastatteluja toteuttavat kuitenkin psykologit ja poliisit. Nämä yksiköt ovat erikoistuneet väkivallan selvittämiseen, ja yksiköissä työskennellään hypoteesilähtöisesti. Yksikköjen työntekijät haastattelevat lapsia sovellettavan NICHD-haastattelurungon avulla. (Laajasalo 2023; Tenhunen & Luoma 2023.)

Lasten kokemaa väkivaltaa ja siitä kertomista on tutkittu muun muassa haastattelemalla aikuisia, jotka ovat kokeneet lapsuudessaan väkivaltaa. Bottoms, Peter-Hagene, Epstein, Wiley, Reynolds ja Rudnicki (2016) ovat tutkimuksessaan selvittäneet, miten lapsuuden aikaisista kaltoinkohtelun kokemuksista kerrotaan aikuisuudessa. Kaltoinkohtelun kokemuksista kertomiseen havaittiin vaikuttavan ensisijaisesti väkivallan tyyppi ja väkivallan tekijään liittyvät suhteet, ei niinkään kertojan yksilöpsykologiset tekijät. (Bottoms ym. 2016). Lapsiin kohdistuvissa väkivaltaepäilyissä on väistämättä syytä arvioida erityisesti vanhemman roolia mahdollisena väkivallan toteuttajana. Väkivallan tekijän ja uhrin suhteen merkitys huomioidaan vain heikosti sekä NICHD-rungossa että selvittelevässä haastatteluotteessa, minkä vuoksi menetelmät vaikuttavat puutteellisilta selvittämään perheen sisäisiä väkivaltaepäilyjä.

Tutkimuskentän ulkopuolelle ovat jääneet pienet, alle 4-vuotiaat lapset. Tämän ikäluokan lapsien kielen ja muistin kehitys asettaa omat haasteensa heidän kuulemiselleen (Korkman 2018). Lisäksi tutkimukset painottuvat lasten tiedon tuottamisen näkökulmaan, eli lapsen

haastattelijan roolista on vähemmän tutkimusta. Väkivallan muodoista eniten tutkimusta on tehty koskien seksuaali- ja fyysistä väkivaltaa. Henkisen väkivallan tutkimuksen vähyys lienee johtuvan siitä, että ilmiö on edelleen melko vaikeasti tunnistettavissa, eikä henkisen väkivallan tapauksista tehdä yhtä usein rikosilmoituksia (Paasivirta, Holmi, Ståhlberg & Laajasalo 2022; THL 2024a). Suomessa on tehty hyvin vähän tutkimusta siitä, miten sosiaalityöntekijät käyttävät haastatteluosaamistaan väkivaltaepäilyjen taustojen selvittämiseen. Erilaisten haastattelu- ja vuorovaikutusmallien vaikuttavuutta on kuitenkin tutkittu, mutta juuri väkivaltakerrontaa mahdollistavien ja tukevien vuorovaikutuksellisten keinojen tutkimus on jäänyt kovin vähäiselle. Varsin keskeinen tutkimusaukko koko kentällä on se, miten väkivaltakerrontaan vaikuttaa se, kun kyse on nimenomaan perheenjäsenen, erityisesti vanhemman tai huoltajan, lapsen kohdistamasta väkivallasta.

4 Tutkimusasetelma

4.1 Tavoitteet

Tutkielmani tutkimuskysymykset ovat: 1. Millaisten asioiden lapset kokevat vaikeuttavan perheväkivallasta kertomista? ja 2. Miten sosiaalityöntekijä voi haastattelutilanteessa tukea lasta kertomaan kokemastaan perheväkivallasta? Ensimmäinen kysymys kartoittaa lasten subjektiivisia kokemuksia perheväkivallasta kertomisen vaikeudesta, ja toisen tutkimuskysymyksen tarkoitus on tavoittaa erilaisia tietoon, taitoon ja vuorovaikutukseen perustuvia tekijöitä.

Tutkielmani tavoitteena on tunnistaa, koota ja luokitella sekä lasten perheväkivaltakerrontaa vaikeuttavat tekijät että sosiaalityöntekijän keinoja tukea lapsen mahdollisuuksia kertoa kokemastaan perheväkivallasta haastattelutilanteessa. Jäsennän perheväkivaltaepäilyn kehystämiä sosiaalityöntekijän ja lapsen välisiä haastattelutilanteita kartoittamalla lapsilähtöisiä ja väkivaltakerrontaa tukevia työntekijän keinoja. Jäsentelyn ja luokittelun tarkoituksena on tuottaa uutta koottua tietoa aiheesta.

4.2 Menetelmät

Toteutan tutkielmani kirjallisuuskatsauksena, jonka avulla tarkastelen jo olemassa olevaa tutkimustietoa. Tutkielmassani sovellan kuvailevaa kirjallisuuskatsausta, joka mahdollistaa aiheen joustavan käsittelyn ilman tiukkaa rakenteellista muotoa. Tarkemmin tutkielmani edustaa integroivaa katsaustyyliä, jossa yhdistellään erilaisia tutkimusasetelmia ja lähestymistapoja kriittisesti tarkastellen. Integroivan kirjallisuuskatsauksen avulla muodostan kokonaisvaltaisen näkemyksen tutkimusaiheestani hyödyntäen tutkimuksia, jotka eroavat toisistaan esimerkiksi tutkimusmenetelmien, tieteenalojen tai tutkimuskysymysten osalta. Katsauksen avulla on mahdollista tunnistaa esimerkiksi tutkimusaukkoja ja nostaa esiin keskeisiä teemoja, jotka liittyvät aiheeseen. (Salminen 2011.)

4.3 Aineisto

Toteutin aineiston keruun hakukoneilla ja sähköisillä tietokannoilla. Pääosin käytin Google Scholar ja Volter -hakukoneita, joista jälkimmäisellä varmistin aineiston saatavuuden. Hain aineistoa sekä suomeksi että englanniksi ja löysin tutkimusartikkeleja kummallakin kielellä. Suomen kielen hakutermeinä toimivat esimerkiksi ”laps*”, ”haastat*”, ”sosiaalityö*”, ”väkival*”, ”perheväkival*”, ”lastensuojelu*” ja ”kaltoinkoh*”. Englanniksi toteutin erään

haun seuraavanlaisesti: "child* abuse*" OR "neglect" OR "violence*" AND "social work*" AND disclos* OR interview* -"adult*". Olin käyttänyt näitä samoja hakusanoja ja -keinoja aiemmissa opinnoissani, joten hyödynsin osittain aiemmin hyväksi toteamiani lähteitä tutkielmani aineiston keruussa.

Keräsin aluksi suuren määrän tutkimusartikkeleja otsikoiden perusteella selattavaksi (n = 45). Jäsentelin tutkimukset riveittäin erilliseen taulukkoon, jonka sarakkeisiin kirjoitin kunkin tutkimuksen tutkimuskysymykset ja keskeiset havainnot. Lisäksi arvioin tutkimuskysymykseni näkökulmasta tutkimusartikkelien relevanssia omalle tutkielmalleni. Rajasin ensimmäiseksi pois määrälliset tutkimukset ja kirjallisuuskatsaukset, minkä jälkeen silmäilin loput artikkelit. Rajausta ohjasi edelleen se, millaista lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa tutkimuksissa käsiteltiin. Väkivallan ilmiöistä käytettiin monenlaisia erilaisia ilmauksia, kuten ”family violence”, ”child abuse” ja ”domestic violence”. Selvitin tarkemmin lukemalla kustakin artikkelista sen, millaisesta perheen sisäisestä väkivallasta oli kyse. Sisällytin lopulta aineistooni sellaiset artikkelit, joissa lapset ovat joko itse olleet vanhempansa tai muun huoltajansa toteuttaman väkivallan kohteena tai todistanee muiden perheenjäsenten, tavallisesti vanhempien, välistä väkivaltaa. Tässä rajausvaiheessa löysin lähdeluetteloita lukemalla vielä muutaman artikkelin, joista kaksi päätyi lopulliseen aineistooni.

Sisällytin aineistooni ne artikkelit, joiden tutkimuskysymykset tukevat tutkielmani tutkimuskysymyksiä. Huomioni kiinnittyi muun muassa tutkimuksiin, jotka käsittelevät haastattelun vuorovaikutuksellisia keinoja, nostavat esille lasten subjektiivisia kokemuksia väkivallasta kertomisesta tai tutkivat sosiaalityöntekijöiden tietoa ja taitoa koskien lapsia, perheväkivaltaa ja haastattelumenetelmiä. Erityisen hedelmälliseksi havaitsin aineiston, jossa on tutkittu haastattelutilanteita tai haastateltu lapsia heidän kokemuksistaan joko kuulluksi tulemisesta tai kokemuksistaan perheväkivallasta ja siitä kertomisesta. Kaikissa paitsi kahdessa artikkelissa tutkittavat ovat 4–18-vuotiaita. Toisessa näistä kahdesta tutkimuksesta tutkittiin nuoria aikuisia, jotka kertovat lapsuuden kokemuksistaan (Aadnanes 2019), ja toisessa lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä (O'Reilly & Dolan 2016). Sosiaalityöntekijöitä koskevan tutkimuksen valitsin siksi, että siinä käsitellään perheväkivaltateemaan sopivia vuorovaikutuksellisia keinoja.

Taulukko 1. Aineisto

Tutkimuksen tekijät, nimi ja vuosi	Tutkimuksen aihe lyhyesti
Aadnanes, Margarete (2019) Disclosure and assessment in child abuse and maltreatment cases: young people's and social work professionals' perspectives.	Perheväkivaltaa lapsuudessaan kokeneiden nuorten aikuisten kokemukset saamastaan avusta sosiaalityössä, ja sosiaalityöntekijöiden kokemukset perheväkivaltaa kokeneiden lasten kanssa työskentelystä
Callaghan, Jane E. M. & Fellin, Lisa C. & Mavrou, Stavroula & Alexander, Joanne & Sixsmith, Judith (2017) The Management of Disclosure in Children's Accounts of Domestic Violence: Practices of Telling and Not Telling.	Lasten (8–18-v.) kokemukset omasta kyvystään kertoa kokemastaan perheväkivallasta
Eriksson, Maria & Näsman, Elisabet (2012) Interviews with Children Exposed to Violence.	Lasten (8–17-v.) osallistumisen ja suojelun oikeuksien toteutuminen perheväkivaltaa koskevassa haastattelussa
Eskonen, Inkeri (2001) Miten lapset kertovat läheisiin suhteisiin liittyvästä väkivallasta? Lasten terapiaryhmässä käyttämien kerrontatapojen analyysi.	Lasten (4–9-v.) tavat kertoa kokemastaan perheväkivallasta
Eskonen, Inkeri (2005) Kertomistila lasten väkivaltakokemuksille.	Työntekijän keinot luoda vuorovaikutuksellista tilaa lasten (4–9-v.) perheväkivaltakerronnalle
Kempainen, Heta & Simola, Tanja & Koivula, Tanja (2023) Lapsen lähisuhdeväkivaltakokemusten kerronnallinen toimijuus institutionaalisessa vuorovaikutuksessa.	Lasten (5–17-v.) kerronnallisen toimijuuden merkitys perheväkivallasta kertomisessa
Linell, Hanna (2017) The process of disclosing child abuse: a study of Swedish Social Services protection in child abuse cases.	Lasten (13–18-v.) kokeman lähisuhdeväkivallan paljastumisen prosessi
O'Reilly, Lisa & Dolan, Pat (2016) The Voice of the Child in Social Work Assessments: Age-Appropriate Communication with Children.	Leikkiin liittyvien taitojen osaamisen hyöty sosiaalityöntekijän ja lapsen vuorovaikutuksen edistämiseksi
Thulin, Johanna & Kjellgren, Cecilia & Nilsson, Doris (2019) Children's Disclosure of Physical Abuse – The Process of Disclosing and the Responses from Social Welfare Workers.	Lasten (9–16-v.) kokemukset fyysisestä perheväkivallasta kertomisesta

Aineistooni valikoitui yhdeksän tieteellistä tutkimusartikkelia vuosilta 2001–2023 (ks. taulukko 1). Tutkielmani kannalta keskeistä oli se, millaisina toimijoina lapset kunkin tutkimuksen kontekstissa nähdään. Tästä syystä tutkimukset sijoittuvat lapsen oikeuksien sopimuksen (SopS 60/1991) jälkeiseen aikaan, minkä koen keskeiseksi tekijäksi yhteiskunnallisen lapsikäsitteksen muuttumisen kannalta. Maantieteellisesti tutkimukset sijoittuvat Norjaan (n = 1), Yhdistyneeseen kuningaskuntaan (n = 2), Ruotsiin (n = 3) ja Suomeen (n = 3). Myöskään maantieteellisesti en tietoisesti rajannut aineistoa, sillä arvioin tutkimusongelmani olevan riittävän yleistettävissä erilaisiin palvelujärjestelmiin ja kulttuureihin. Lopulta sopivimmat artikkelit löytyivät kuitenkin Euroopasta.

5 Perheväkivallasta kertomista vaikeuttavat tekijät

Aineiston tutkimusten tulokset ovat keskenään hyvin yhteneviä siitä, että lapset kokevat perheväkivaltakokemuksista kertomisen vaikeana. Etenkin viranomaisille kertominen kuvautuu varsin ongelmallisena, eivätkä lapset useinkaan koe tulleeensa kuulluiksi haastatteluissaan sosiaalityöntekijöiden kanssa. Perheväkivallan paljastamiseen liittyy poikkeuksetta erilaisia pelkoja, joista keskeisimpänä nousee pelko kertomisen seuraamuksista. Lisäksi perhesuhteiden ristiriitaisuudet ja se, etteivät lapset aina ymmärrä väkivaltaisen teon vääryyttä toistuvat kertomista vaikeuttavina tekijöinä. Muodostin havainnoista kolme teemaa: perhesuhteisiin liittyvät ristiriidat, kognitiiviset ja emotionaaliset esteet ja vuorovaikutuksen ja kerronnan kontekstin ongelmat. Ensimmäinen teema kuvastaa sitä, miten lapset tyypillisesti jättävät kertomatta perheväkivallasta ulkopuolisille, koska he haluavat suojella perheenjäseniään esimerkiksi kertomisen seurauksilta. Toinen teema käsittelee perheväkivaltaan ja siitä kertomiseen liittyviä vaikeita tunteita ja ymmärryksen puutetta. Kolmas teema kuvailee lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen ja kertomisen ongelmakohtia.

5.1 Perhesuhteisiin liittyvät ristiriidat

Lapset kokevat väkivaltaisia perheenjäseniään kohtaan monia erilaisia tunteita. Se, että vanhempi on väkivaltainen lastansa kohtaan, ei läheskään aina aiheuta kiintymyksen ja välittämisen tunteiden loppumista. Päinvastoin Aadnanes (2019), Linell (2017) sekä Thulin, Kjellgren ja Nilsson (2019) havaitsivat, että lapset kokevat voimakasta tarvetta suojella ensisijaisesti vanhempansa perheväkivallan paljastumisen seuraamuksilta. Tämä johtaa usein siihen, että perheväkivaltaa salaillaan, kunnes lapsen mielestä tarpeeksi painava syy pakottaa paljastamaan väkivallan. Lapset saattavat ajatella pettävänsä väkivaltaisen vanhempansa luottamuksen kertoessaan väkivallasta perheen ulkopuolisille. Lisäksi lapset osoittavat merkittäviä riskinarviointitaitoja, kun he voivat tunnistaa sisaruksiensa erilaisia tarpeita. Lapsen pelko huostaanotosta ei välttämättä kohdistu häneen itseensä, vaan esimerkiksi hänen sisarukseensa. Lapset perustelevat ja sanoittavat tarkasti pelkojaan siitä, etteivät sisarukset pärjäisi toisistaan erillään. Jotkut lapset kokevat jopa, etteivät heidän vanhempansa selviäisi ilman heitä. (Aadnanes 2019.)

5.2 Kognitiiviset ja emotionaaliset esteet

Perheväkivallasta kertomista vaikeuttavat monet kognitiiviset ja emotionaaliset tekijät. Kognitiiviset tekijät koskevat lapsen ymmärrystä perheväkivallasta ilmiönä, ja emotionaaliset tekijät taas perheväkivaltaan ja siitä kertomiseen liittyviä tunteita, kuten pelkoa. Nämä kaksi kategoriaa ovat hyvin päällekkäisiä ja yhteydessä toisiinsa. Callaghan, Fellin, Mavrou, Alexander ja Sixsmith (2017) tunnustivat, että lapset kertovat väkivaltaisista kokemuksista tyypillisesti kiertoilmauksin, eli itse väkivaltakäsitettä ei välttämättä käytetä ollenkaan. Linell (2017) sekä Thulin ym. (2019) korostavat, etteivät lapset aina tunnista sitä, mikä on väkivaltaa tai sitä, että väkivalta – myös vanhemman toteuttama – on väärin. On todennäköistä, että nämä ymmärtämiseen liittyvät epäselvyydet vaikuttavat siihen, etteivät lapset sanoita kokemuksiaan väkivaltana. Tällöin perheväkivaltakerronta jää puutteelliseksi, eikä kerronnan kohde välttämättä tunnista lapsen käyttämistä ilmauksista väkivaltaa.

Sekä Linell (2017) että Thulin ym. (2019) tunnustivat, että lapset kokevat voimakkaita syyllisyyden ja häpeän tunteita väkivallan kokemuksiinsa liittyen. Lapsi välittää vanhemmastaan ja näkee tämän hyvänä, mutta joutuu silti vanhempansa satuttavien tekojen kohteeksi. Tällöin lapselle syntyy herkästi vääristynyt ajatusmalli siitä, että väkivalta on hänen syytään, eli lapsi kohdistaa syytökset itseensä. Itsesyytökset ja häpeä saavat perheväkivallasta ulkopuolisille kertomisen sijaan aikaan sen, että lapsi pyrkii muuttamaan omaa käytöstään, jotta väkivalta loppuisi. (Linell 2017; Thulin ym. 2019.)

Aadnanes (2019), Linell (2017) ja Thulin ym. (2019) nostivat esille lapsien kokevan pelkoa siitä, mitä perheväkivallan paljastumisesta seuraa. Vanhempiin ja sisaruksiin kohdistuvien asioiden lisäksi lapset pelkäävät, että heihin kohdistetaan rangaistuksia kertomisen takia (Aadnanes 2019). Tämä ei valitettavasti vaikuttaisi olevan täysin paikkansapitämätön pelko, sillä Thulinin ym. (2019) mukaan perheväkivaltakokemuksistaan kertoneet lapset kuvailevat sukulaisten uhkailleen ja vaatineen heitä perumaan kertomansa. Toistuva teema aineistossa oli lasten kokema pelko siitä, että väkivalta toistuu tai pahenee paljastamisen jälkeen. Lisäksi lapset pelkäävät yleisesti sitä, mitä esimerkiksi lastensuojelun työskentelystä seuraa. Lasten saama informaatio koskien heidän tilannettaan jää varsin usein todella vähäiseksi, jolloin lapset kokevat pelkoa ja epävarmuutta tulevaisuudestaan. Tämä epävarmuus ja arvailuun perustuva ennakointi voivat lamauttaa lapsen siten, ettei perheväkivallasta uskalleta kertoa. (Aadnanes 2019; Linell 2017; Thulin ym. 2019; Callaghan ym. 2017.)

5.3 Vuorovaikutuksen ja kerronnan kontekstin ongelmat

Aineistossa korostuivat monet vuorovaikutukseen ja kerrontatilanteeseen liittyvät ongelmat, jotka vaikeuttavat lasten perheväkivallasta kertomista. Aadnanes (2019) tunnisti tutkimuksessaan sen, että vanhemman – erityisesti väkivallan toteuttajan – läsnäolo sosiaalityöntekijän tapaamisessa selvästi estää lapsen mahdollisuuden kertoa kokemastaan perheväkivallasta. Erään haastatteluotteen mukaan vanhemman läsnäolo tapaamisessa oli suurin syy, miksi lapsi koki tapaamisen epäonnistuneeksi ja huonosti suunnitelluksi. Asetelma koettiin mahdottomaksi perheväkivallasta kertomisen kannalta. (Aadnanes 2019.)

Aadnanes (2019), Callaghan ym. (2017), Linell (2017) ja Thulin ym. (2019) nostivat tutkimuksissaan esille lasten kokemuksia ja pelkoja siitä, ettei heidän kertomaansa oteta tosissaan. Lapset vaikuttavat omaksuvan lapsi-identiteettinsä vahvasti nimenomaan alisteisesta näkökulmasta. Lapset kokevat tulevansa vähätellyiksi ja pelkäävät, ettei heitä uskota (Aadnanes 2019; Linell 2017). Toisaalta lapset näyttävät kyseenalaistavan aikuisten kyvykkyyden kunnioittaa heitä vahvoina toimijoina, jotka osaavat kertoa vaikeistakin asioista turvallisesti. Jos lapsi ei pysty luottamaan aikuisen kykyyn reagoida kerrontaan sopivasti, saattaa hän kokea kertomattomuuden paremmaksi vaihtoehdoksi. (Callaghan ym. 2017.) Lisäksi lapset kuvaavat tuntemuksia siitä, että vuorovaikutuksessa ammattilaiset puhuvat lapselle sen sijaan että he puhuisivat lapsen kanssa. Tämä viittaa siihen, että vuorovaikutuksessa lapsi joutuu passiiviseen heikon toimijuuden tilaan. (Thulin ym. 2019.)

6 Sosiaalityöntekijä tukemassa lapsen perheväkivaltakerrontaa

Tutkimusaineisto toi monipuolisesti esiin haastattelussa käytettäviä keinoja, jotka tukevat perheväkivaltakerrontaa. Vuorovaikutteisten toimintatapojen lisäksi tutkimustuloksissa korostui tiedollisen osaamisen merkitys perheväkivaltaa koskevissa haastatteluissa.

Perheväkivaltalinssin ohjaamana teemoissa toistuu lapsen toimijuuden mahdollistaminen ja tukeminen, ja myös suojelun ja osallisuuden ristiriita on keskeinen havainto lähes jokaisessa tutkimuksessa. Analyysin myötä muodostin neljä teemaa, joiden huomasin olevan linjassa sosiaalityön hyvien käytäntöjen ja eettisten arvojen kanssa. Lapsen inhimillisen kohtaamisen ja emotionaalisen tukemisen teema kokoaa yhteen havaintoja siitä, miten

haastattelutilanteessa lapsi tulisi lähtökohtaisesti kohdata ihmisenä. Tämä tarkoittaa sitä, että sosiaalityöntekijän tulisi välttää liiallista viranomaisrooliin asettumista sekä nähdä lapsi ensisijaisesti lapsena eikä asiakkaana. Luottamuksellisen ja turvallisen ilmapiirin rakentamisen teema korostaa sosiaalityöntekijän vastuuta haastattelutilanteen järjestämisessä sellaiseksi, että lapsi uskaltaa kertoa vaikeista kokemuksistaan. Lapsen osallisuuden ja toimijuuden teema on luvun teemoista poikkileikkaavin. Se painottaa sitä, että haastattelussa lapsen osallisuuden ja toimijuuden edistäminen ovat vuorovaikutuksen perusta.

Perheväkivallan kontekstin tuntemisen teema sisältää aiemmin mainitun tiedollisen osaamisen näkökulman. Sosiaalityöntekijän olisi tärkeä tietää perheväkivallasta riittävästi ja tunnistaa siitä kertomiseen liittyviä piirteitä.

6.1 Lapsen inhimillinen kohtaaminen ja emotionaalinen tukeminen

Ensimmäinen teema käsittelee lapsen inhimillistä kohtaamista ja emotionaalista tukemista. Teemaan sisältyvät lapsen näkemisen, kuulemisen ja tosissaan ottamisen arvot sekä lapsen kokemusten validointi tunnetasolla. Kokemusten validointiin sisältyy myös toimintamalli, jossa lapselle kerrotaan, ettei häneen kohdistuva väkivalta ole hänen syynsä. Nimesin toimintamallin perheväkivaltaedukaatioksi lainaten myös sosiaalityössä käytettyä psykoedukaation käsitettä. Tällaisen käsitteellistämisen tarkoitus on korostaa sitä, että on sosiaalityöntekijän tehtävä opettaa lasta ilmiöstä siten, että tämä ymmärtää olevansa väkivalta-asetelmassa syytön.

Perheväkivaltakerrontaa tunnistettiin tukevan se, että aikuinen osaa astua viranomaisroolistaan sivuun lapsen kohdatessaan. Aadnanes (2019), Eriksson ja Näsman (2012), Thulin ym. (2019) sekä Eskonen (2005) tunnistivat tutkimuksissaan sen, että lapset

kaipaavat kokemuksia ja osoituksia siitä, että heidän kertomaansa pidetään tärkeänä. Yksi kuulemisen keskeinen taito on välittää lapselle tunne siitä, että hänen asioistaan ollaan aidosti kiinnostuneita (Eskonen 2005). Kiinnostuneisuutta voidaan välittää kyselemällä lapselta tämän kuulumisia tavanomaisen jutustelun tyyliin, mikä vähentää myös tilanteen virallisuutta. Tämän vuoksi perheväkivaltaepäilyä koskevassa haastattelussa on erittäin tärkeää kysyä lapsen elämästä myös mahdollisen väkivallan ulkopuolelta. Haastattelussa kerätään tietoa lapsesta itsestään, jotta yksilöllinen kohtaaminen voi toteutua. (Aadnanes 2019; Eriksson & Näsman 2012; Thulin ym. 2019; Eskonen 2005.) Kemppainen ym. (2023) pitävät lapsen yksilöllisyyden ja kielellisten resurssien huomioimista sekä haastattelijan inhimillistä toimintaa lapsen kertomistilaa tukevinä tekijöinä. Nämä lapsen inhimilliseen kohtamiseen liittyvät tekijät rakentavat osaltaan vuorovaikutteista haastattelutilannetta, jossa lapsen on mahdollista kertoa emotionaalisesti vaikeista kokemuksistaan.

O'Reilly ym. (2016) ehdottavat leikillisten menetelmien sisällyttämistä sosiaalityöntekijän ja lapsen kohtamiseen. Heidän haastattelemansa sosiaalityöntekijät kokivat, että esimerkiksi piirtäminen tavanomaisen haastattelun tukena auttoi lapsia ilmaisemaan hankalia kokemuksiaan laajemmin. Sosiaalityöntekijät kokivat, että leikin taitojen osaaminen edisti vuorovaikutusta lasten kanssa. Lapset kertoivat sellaisista asioista, jotka eivät olleet aiemmilla tapaamisilla tulleet ilmi. Kokonaisuudessaan menetelmät vaikuttivat vahvistavan lapsen yksilöllisyyttä ja tämän asemaa työskentelyn keskiössä. Leikki haastattelun tukena voi vahvistaa lapsen mahdollisuuksia kertoa kokemastaan perheväkivallasta sekä välillisesti yksilöllisyyden edistämisen kautta että välittömästi vaihtoehtoisten ilmaisukeinojen myötä. (O'Reilly ym. 2016.)

Aadnanes (2019) ja Thulin ym.(2019) tunnistivat lapsen empaattisen kohtaamisen merkityksen perheväkivaltaepäilyä koskevissa haastatteluissa. Lapset toivovat, että työskentelyn lähtökohtana olisi heihin kohdistuva huoli vanhempien tuomitsemisen sijaan. Tämä havainto liittyy tiiviisti siihen, että lapset usein välittävät vanhemmistaan väkivaltaisuudesta huolimatta. Lisäksi huomion siirtäminen vanhempiin siirtää lapsen sivuun työskentelyn keskiöstä. Tutkittavien lasten kertomuksissa korostuu toive heidän puolelleen asettumisesta, mikä edellyttää sosiaalityöntekijän valmiutta empaattiseen vuorovaikutukseen. Sosiaalityöntekijän tulisi muistuttaa lasta haastattelun aikana siitä, että tämä on tehnyt hyvin ja oikein kertoessaan kokemuksistaan. Jo valmiiksi herkästi syyllisyyttä kokeva lapsi tarvitsee tällaista validaatiota ja tukea, jottei hänelle synny epävarma olo kerronnastaan. (Aadnanes 2019; Thulin ym. 2019.)

Loin analyysin yhteydessä käsitteen perheväkivaltaedukaatio tarkoittamaan toimintaa, jossa lapselle ilmaistaan selkeästi, että perheväkivalta on aina väärin. Toimintamallin tarkoituksena on auttaa lasta ymmärtämään, mitä väkivalta on. Lapsen ymmärrys on edellytys sille, että lapsen väkivaltaiset kokemukset voidaan validoida ja myöhemmin käsitellä tosiasiallisena väkivaltana (Eriksson & Näsman 2012). Eriksson & Näsman (2012), Kemppainen ym. (2023) ja Thulin ym. (2019) havaitsivat, että tällaiset toimintatavat vähentävät sitä riskiä, että lapsi ajattelisi ansainneensa väkivaltaiset teot. Haastattelussa sosiaalityöntekijän tulisi ilmaista sanallisesti ja selvästi se, että vanhempi tekee väärin toteuttaessaan väkivaltaa, eikä väkivalta ole lapsen syy. (Eriksson & Näsman 2012; Kemppainen ym. 2023; Thulin ym. 2019).

Perheväkivaltaedukaation tarkoituksena on tukea lapsen ymmärrystä hänen oikeuksistaan ja erityisesti siitä, ettei hän ole vastuussa väkivallasta tai pysty ratkaisemaan tilannetta yksin. Jos lapsi väkivallasta kertoessaan perustelee vanhempansa väkivaltaisia tekoja esimerkiksi omalla huonolla käytöksellään, tulee sosiaalityöntekijän reagoida tähän edellä mainitulla tavalla, kuitenkin tuomitsematta vanhempaa tarpeettomasti. (Kemppainen ym. 2023.)

6.2 Luottamuksellisen ja turvallisen ilmapiirin rakentaminen

Luottamuksellisen ja turvallisen ilmapiirin rakentamisen tema kuvastaa sosiaalityöntekijän vastuuta turvan tunteen välittämisestä haastattelutilanteessa. Keskeistä luottamuksellisen ilmapiirin muodostumiselle on epävarmuuden poistaminen ja ennakoitavuuden lisääminen. Aadnanes (2019), Callaghan ym. (2017) ja Thulin ym. (2019) painottavat tutkimuksissaan informoinnin merkitystä epävarmuuden vähentämisessä. Informointi voidaan nähdä osana myös osallisuuden edistämistä, mutta turvallisuusnäkökulmasta sen tarkoitus on lisätä nimenomaan lapsen turvan tunnetta. Lapset kokivat erittäin usein epävarmuutta siitä, mitä työskentelyssä tapahtuu, miten heidän antamiaan tietoja käytetään ja mitä työskentelystä seuraa. Lapsia tulisi siis informoida riittävästi siitä, mitä kerronnan jälkeen voi tapahtua. (Aadnanes 2019; Callaghan ym. 2017; Thulin ym. 2019.)

Aadnanes (2019), Callaghan ym. (2017) ja Thulin ym. (2019) nostivat esille lasten tarpeita saavutettavalle tiedolle, suunnitelmallisuudelle sekä yhteisille työskentelysäännöille. Tiedon saavutettavuuden haasteet tulivat ilmi esimerkiksi tilanteissa, joissa sosiaalityöntekijä oli käyttänyt interventioista lyhennettä, ja lapselle oli jäänyt kokonaan epäselväksi intervention merkitys (Thulin 2019). Sosiaalityöntekijän olisi erityisen tärkeää selvittää lapsen ymmärrys kustakin käsiteltävästi asiasta sekä selittää helposti ymmärrettävällä tavalla kaikki lapselle

vieraat käsitteet auki. Tämä on osa lapsen kielellisten resurssien ja kehitystason tunnistamista, minkä Kemppainen ym. (2023) määrittivät haastattelussa luottamusta rakentavaksi tekijäksi.

Se, että sosiaalityöntekijä oli suunnitellut haastattelutilanteen huolella, vaikutti lisäävän ennakoitavuutta ja siten myös turvan tunnetta. Tällaista suunnitelmallisuutta osoitti myös se, kun sosiaalityöntekijä oli keskustellut lapsen kanssa yhdessä siitä, mistä kaikesta tapaamisella voidaan keskustella. Sääntöjen luominen yhdessä lapsen kanssa tarjoaa lapselle mahdollisuuden vaikuttaa vuorovaikutuksen kulkuun. Lapsi voi täten suunnitella huolellisemmin sitä, mitä hän haluaa kertoa ja milloin. (Aadnanes 2019; Callaghan ym. 2017.)

Lapset valitsevat perheväkivaltakerronnan kohteeksi ensisijaisesti henkilön, jonka he tuntevat jo ennalta ja johon he luottavat. Lisäksi lapset arvioivat sitä, miten kyvykäs perheväkivallasta kuuleva henkilö on toimimaan tilanteen hyväksi. Lapset esimerkiksi suosivat kertomista sellaiselle henkilölle, jonka he uskovat reagoivan riittävän vakavasti ja kyseenalaistamatta heidän kertomustaan. (Thulin ym. 2019.) Sosiaalityöntekijän olisi tärkeää tunnistaa tämä seikka ensinnäkin siksi, koska se korostaa luottamuksellisen suhteen merkitystä kerronnan kannalta.

Toinen tärkeä huomio on se, että lapsen ja aikuisen – etenkin viranomaisen – välinen luottamuksellinen suhde syntyy ajan kanssa. Nämä havainnot yhdessä haastavat sitä ajatusta, että perheväkivalta tulisi lapsen edun turvaamisen vuoksi selvittää mahdollisimman nopeasti. Luottamuksellisen suhteen luominen on siis tärkeää aloittaa heti ensimmäisistä tapaamisista lähtien. Paradoksisesti perheväkivaltaepäilyn värittämissä haastatteluissa ei voida keskittyä ainoastaan perheväkivallan selvittämiseen, sillä luottamussuhteen rakentuminen jää tällöin liian vähäiselle huomiolle. (Thulin ym. 2019.)

6.3 Lapsen osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen

Lapsen osallisuuden ja toimijuuden vahvistamisen teema käsittää – osin päällekkäin luottamuksellisen ja turvallisen ilmapiirin rakentamisen teeman kanssa – informoinnin ja tiedon saavutettavuuden. Näiden lisäksi keskeisiä tekijöitä ovat lapsen kerronnan tukeminen vuorovaikutuksessa, lapsen osallistaminen päätöksenteossa ja lapsen kunnioittaminen aktiivisena toimijana ja oman elämänsä asiantuntijana. Aadnanes (2019), Eriksson ja Näsman (2012), Kemppainen ym. (2023), Thulin ym. (2019), Eskonen (2001) ja O'Reilly ym. (2016) tunnistivat kaikki, että lapsen osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen on äärimmäisen keskeinen ja poikkileikkaava tekijä, kun lasta haastatellaan emotionaalisesti vaikeista asioista,

kuten perheväkivallasta. Lapsen haastattelussa osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen tarkoittaa myös sitä, ettei haastattelun rakenne voi perustua jäykkään asetelmaan, jossa aikuinen on aktiivisen kysyjän ja lapsi passiivisen vastaajan roolissa. Haastattelun on oltava vuorovaikutteista kanssakäymistä, jossa lapsen aktiivista toimijuutta tuetaan.

Lapsen informointi työskentelyn tarkoituksesta ja vaiheista, tiedon saavutettavuuden varmistaminen ja heistä tallennetun tiedon läpinäkyväksi tekeminen ovat myös osallisuuden ja toimijuuden kannalta lähtökohtaisia perustekijöitä (Aadnanes 2019; Eriksson & Näsman 2012; Thulin ym. 2019). Lapsen on pystyttävä ennakoimaan ja luottamaan työskentelyn kulkuun, jotta hänen on mahdollista osallistua siihen. Haastattelussa sosiaalityöntekijä voi edistää lapsen tietoisuutta kertomalla tälle sekä haastattelun että koko työskentelyn kulusta. Lisäksi sosiaalityöntekijän tulisi tuoda ilmi se, että lapsella on lupa kysyä, varmistaa ja haastaa asioita, jotka ovat hänelle esimerkiksi epäselviä tai vaikeasti ymmärrettäviä. Lapsen tietoisuuden lisääminen prosessista on keskeinen osa lapsen toimijuuden tukemista, eli lapsen ymmärryksen varmistaminen ja tukeminen rakentaa pohjaa osallistavalle ja toimijuutta tukevalle työskentelylle. (Aadnanes 2019; Eriksson & Näsman 2012; Thulin ym. 2019.)

Kemppainen ym. (2023) tunnistivat, että vuorovaikutuksessa rakentuva lapsen vahva kerronnallinen toimijuus tukee lähisuhteisiin liittyvää väkivaltakerrontaa. Lisäksi he painottavat, että vahvan kerronnallisen toimijuuden tukeminen on työntekijän tehtävä. Tällaiseksi tukevaksi tekijäksi he nostivat muun muassa avoimien kysymysten ensisijaisuuden haastattelussa. Avoimet kysymykset estävät väärinkäsityksiä ja luovat tilaa lapsen kerronnalle, mikä on tärkeää kerronnallisen toimijuuden tukemisessa. Lapset osoittavat vahvaa kerronnallista toimijuutta oikaisu-, perustelu-, vastustus- ja aktiivisuuspuheella. Tämä tarkoittaa sitä, että kyetessään haastamaan työntekijän esittämiä, lapsen omista kokemuksistaan eriäviä, ajatuksia, lapsi osoittaa vahvaa kerronnallista toimijuutta. Vahva kerronnallinen toimijuus ilmenee siis tilana, jossa lapsella on tarpeeksi tilaa ja voimaa ilmaista itseään oman elämänsä asiantuntijana. Kun lapsen kerronnallisen toimijuuden tila on vahva, eivät esimerkiksi haastattelijan omat oletukset pääse vääristämään haastattelussa muodostettavaa tietoa niin herkästi. Vahvan kerronnallisen toimijuuden tilan tukeminen edistää siis sekä lapsen toimijuutta että lapsesta muodostetun tiedon oikeellisuutta. (Kemppainen ym. 2023.)

Sekä Kemppaisen ym. (2023) että Eskosen (2001) turvakotikonteksteissa toteutetuissa tutkimuksissa todettiin, että haastatteluissa työntekijällä on merkittävä tehtävä lapsen

kerronnan tilan tekijänä. Lasten aktiivista perheväkivaltakerrontaa fasilitoitiin leikkisillä menetelmillä. Ohjaamien tukemana ja kannustamana lapset kertoivat perheväkivaltakokemuksistaan pitkälti oma-aloitteisesti leikin avulla. (Eskonen 2001.) Sekä Eskosen (2001) että Kemppaisen ym. (2023) tutkimuksissa lapset osoittivat vahvaa kerronnallista toimijuutta, kun lapset ohjasivat aktiivisesti tapahtumien kulkua ja korjasivat työntekijöiden väärää olettamuksia. Tällaisten luovien kerrontatilojen luominen on myös O'Reillyn ym. (2016) havaintojen mukaan työntekijän tärkeä mahdollisuus, tai jopa vastuu. Perheväkivaltaa koskevissa haastatteluissa sosiaalityöntekijän tulisi luoda yksilöllisesti sopivat puitteet, jossa lapsen toimijuutta tuetaan siten, että perheväkivaltakokemuksista on mahdollista kertoa ja keskustella. Tapoja kerrontatilan luomiselle on monia, mutta tärkeintä on, että lasta osallistetaan haastatteluun liittyvissä valinnoissa. Luovat menetelmät toimivat vain silloin, kun niitä toteutetaan yhteisymmärryksessä lapsen kanssa (O'Reilly ym. 2016).

Tutkimuksien lapsista suuri osa koki riittämätöntä osallisuutta työskentelyssä sosiaalityöntekijän kanssa. Sekä Aadnanes (2019) että Thulin ym. (2019) tunnistivat, että lapset toivovat heiltä kysyttävän mielipidettä muun muassa työskentelytapojen ja perheväkivaltaan kohdistettavan intervention valinnassa. Erityisesti Aadnanes (2019) havaitsi, että standardoituja haastattelumenetelmiä käytetään usein ilman, että lapsen mielipidettä asiaan kysytään. Standardoitujen menetelmien tarkoituksenmukaiseen käyttöön kuuluu se, että niitä käytetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lapsen kanssa. (Aadnanes 2019.) Samankaltainen malli näyttäisi pätevän myös lapsen osallistamisessa intervention valintaan. Lapsen halukkuus osallistua interventioon tulisi selvittää, ja ihanteellisesti lasta myös konsultoitaisiin intervention valinnassa. (Aadnanes 2019; Thulin ym. 2019). Aineiston perheväkivaltaa kokeneet lapset sanoittivat eri tavoin sitä, miten he kokivat voimattomuutta ja kontrollin menettämistä työskentelyssä ja sen ulkopuolella (ks. esim. Thulin ym. 2019), minkä vuoksi lapsen osallisuuden vahvistaminen haastatteluissa on erityisen tärkeää.

Thulin ym. (2019) korostaa, että lapsen osallisuuden vahvistamisen edellytyksenä on lapsen tunnistaminen kykenevänä ja aktiivisena toimijana sekä oman elämänsä asiantuntijana. Lapsen liiallinen varjelu vaikeiden asioiden käsittelemisessä kaventaa lapsen osallisuutta, mikä ei ole lapsen edun eikä työskentelyn sujuvuuden mukaista. Tutkimuksen lapsista useat kokivat, etteivät ajoittain etäisinä ja välinpitämättöminä näyttäytyvät sosiaalityöntekijät aina arvostaneet lasten asiantuntijuutta. Lapset toivovat, että heidän pätevyytensä toimijana tunnistettaisiin, ja heidän kertomansa asiat otettaisiin vakavasti. (Thulin ym. 2019.)

6.4 Perheväkivallan kontekstin tunteminen

Perheväkivallan kontekstin tuntemisen teema käsittää ajatuksen siitä, että sosiaalityöntekijän olisi haastattelussa tärkeää sekä tuntea perheväkivalta ilmiönä riittävän hyvin että tunnistaa perheväkivallasta kertomiseen liittyviä piirteitä. Aadnanes (2019), Linell (2017), Thulin ym. (2019) ja Eskonen (2005) tunnistivat keskeisenä löydöksenä sen, että perheväkivallasta kertominen on aikaa vievä ja monimutkainen prosessi, joka harvoin tapahtuu yhdellä haastattelukerralla. Myös Eriksson ja Näsman (2012) havaitsivat, että useammasta haastattelusta saattaa olla hyötyä kerronnan kannalta. Luottamus saa enemmän aikaa rakentua, kun sosiaalityöntekijä ja lapsi tapaavat riittävän monta kertaa.

Vaikka sosiaalityöntekijän ennakko-oletukset voivatkin vääristää haastatteluissa muodostettua tietoa, lapset silti toivovat, että heitä haastattelevat työntekijät osaisivat kysyä kontekstiin sopivia kysymyksiä ja olla herkkiä kuulemaan lasten kertomista asioista perheväkivaltaan viittaavia asioita (Aadnanes 2019; Thulin ym. 2019). Sosiaalityöntekijän tulisi osata sovittaa kysymyksensä perheväkivallan kontekstiin (Aadnanes 2019). Sosiaalityöntekijän haasteena on rakentaa tasapainoinen haastattelutilanne, jossa kysytään mahdollisimman paljon avoimia kysymyksiä lapsen oman kerronnan tukemiseksi, mutta ollaan kuitenkin sopivan virittyneitä reagoimaan perheväkivaltakerrontaan.

Perheväkivallasta kertomiselle vaikuttaisi olevan tyypillistä se, että lapsi kertoo kokemuksistaan luotetulle henkilölle vasta, kun lapsi ei enää näe muuta vaihtoehtoa esimerkiksi väkivallan pahenemisen vuoksi (Linell 2017; Thulin ym. 2019). Kertomisen prosessiin näyttäisi siis liittyvän edellytys siitä, että lapsi luottaa siihen henkilöön, jolle väkivallasta kertoo. Luottamuksen rakentuminen taas edellyttää riittävästi aikaa (Thulin ym. 2019), mikä aiheuttaa ristiriidan sen kannalta, että perheväkivalta pitäisi selvittää mahdollisimman nopeasti, jotta lapsen etu voidaan turvata. Tämä asetelma on kuitenkin tärkeä tunnistaa, jotta perheväkivaltaa mahdollisesti kokevan lapsen haastatteluun osataan varata mahdollisimman paljon aikaa ja asennoitua riittävästi luottamuksen rakentamiseen.

7 Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa tarkastelin lasten perheväkivallasta kertomista vaikeuttavia tekijöitä ja sosiaalityöntekijän keinoja tukea lapsen perheväkivaltakerrontaa haastattelussa. Lapset kohtaavat useita esteitä perheväkivaltakokemuksista kertomisessa. Kertomiseen liittyy pelkoja seurauksista, ristiriitaisia tunteita perhesuhteissa sekä ongelmia lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa. Lapset salaavat usein väkivallan suojellakseen vanhempiaan ja sisaruksiaan, ja he voivat kokea syyllisyyttä, häpeää sekä epävarmuutta tulevaisuudestaan. Lisäksi lapset eivät aina tunnista väkivaltaa vääräksi, tai he saattavat ilmaista kokemuksiaan kiertoilmauksin, jolloin väkivalta voi jäädä tunnistamatta. Vanhemman läsnäolo haastattelutilanteessa, pelko ettei lapsen kertomaa uskota sekä kokemukset etäisistä sosiaalityöntekijöistä vahvistavat lasten kokemusta heikosta toimijuudesta ja vaikeuttavat väkivallan paljastamista. (Aadnanes 2019; Callaghan ym. 2017; Linell 2017; Thulin ym. 2019.)

Sosiaalityöntekijän tulisi pyrkiä osaltaan vastaamaan lapsen perheväkivallasta kertomiseen koskeviin pelkoihin. Lapsi tarvitsee empaattista kohtaamista ja tunteidensa validointia, jotta hän ymmärtää, ettei väkivalta ole hänen syynsä. Turvallisen ilmapiirin luominen edellyttää ennakoitavuutta, riittävää informointia ja yhteisiä sääntöjä, jotka vahvistavat luottamusta ja rohkaisevat kertomaan vaikeista kokemuksista. Osallisuuden ja toimijuuden tukeminen näkyy siinä, että lapselle annetaan mahdollisuus vaikuttaa haastattelun kulkuun, ilmaista itseään omalla tavallaan ja tulla aidosti kuulluksi. Lisäksi sosiaalityöntekijän on tunnettava perheväkivallan konteksti ja sen erityispiirteet, sillä kertominen on usein pitkä prosessi, joka vaatii aikaa ja luottamuksen rakentamista. Näiden käytäntöjen avulla voidaan vähentää lapsen epävarmuutta ja mahdollistaa väkivaltakokemusten esiin tuominen. (Aadnanes 2019; Callaghan ym. 2017; Eriksson & Näsman 2012; Kemppainen ym. 2023; Linell 2017; Thulin ym. 2019.)

Tutkielmani tulokset ovat pitkälti samansuuntaiset Hyvärisen (2018) lapsen haastattelun yleisperiaatteiden kanssa. Näistä periaatteista erityisesti turvallisen haastattelutilanteen rakentaminen, saavutettavan kielen ja tiedon mahdollistaminen sekä haastattelun tarkoituksesta ja kulusta informoiminen toistuvat myös tutkielmani tulokissa. Keskeisimpänä ja mahdollisesti tärkeimpänä poikkileikkaavana yhteisenä teemana korostuu luottamuksen rakentaminen ajan kanssa. Kun selvitetään epäilyn pohjalta lapseen kohdistuvaa perheväkivaltaa, on tärkeää keskustella lapsen kanssa myös aihepiirin ulkopuolelta.

(Hyvärinen 2018.) Toisaalta tutkielmani tuloksissa etenkin teini-ikäiset lapset vaikuttavat kaipaavan sitä, että itse perheväkivallasta uskalletaan ja osataan kysyä (ks. esim. Aadnanes 2019). Tämä havainto haastaa sekä Hyvärisen (2018) yleisperiaatteita että Holopaisen ym. (2018) NICHD-protokollaan perustuvan selvittelevän haastattelun periaatteita. Selvittelevä haastatteluote painottaa, että sosiaalityöntekijä ei saa tuoda ilmi omia käsityksiään lapsen tilanteesta, mikä puolestaan saattaa estää perheväkivaltaa koskevien kysymyksien esittämisen. On mielenkiintoista, että tutkielmani aineistossa lapset vaikuttavat toivovan sosiaalityöntekijöiltä kaikkea muuta kuin täyttä neutraliteettia kysymyksissään, mitä erityisesti Aadnanes (2019) että Thulin ym. (2016) korostivat.

Sosiaalityöntekijän neutraliteetin tavoittelemisen kyseenalaistaminen voi tutkielmani tuloksien perusteella olla kytköksissä siihen, etteivät lapset läheskään aina tunnista heihin kohdistuvaa väkivaltaa vääräksi ja epäreiluksi toiminnaksi. Vaikuttaa siltä, että perheväkivaltakerronnan edellytyksenä on se, että lapsi tunnistaa kokemuksensa väkivallaksi ja ymmärtää, ettei väkivalta ole hänen syynsä (ks. esim. Eriksson & Näsman 2012; Kempainen ym. 2023; Thulin ym. 2019). Perheväkivaltaedukaatio on haastattelussa sosiaalityöntekijän vastuu, mutta toisaalta kyse on myös laajemmasta rakenteellisesta toiminnasta. Thulinin ym. (2019) tutkimuksessa lapset kuvasivat, miten perheväkivallasta kertominen mahdollistui, kun koulussa oli puhuttu lapsen oikeuksista ja väkivallasta. Lapsen oikeuksien sopimuksen (SopS 60/1991) 42 artiklan mukaan sopimusvaltioiden tulee sitoutua ”saattamaan yleissopimuksen periaatteet ja määräykset yleisesti niin aikuisten kuin lastenkin tietoon tarkoituksenmukaisesti ja aktiivisesti”. Tutkielmani tulokset painottavat, että perheväkivallasta kertomisen kannalta on tärkeää, että lapset tuntevat oikeutensa.

Aiempien aihepiirin tutkimuksien mukaisesti myös tutkielmani rajaa alle 4-vuotiaat lapset tutkitun tiedon ulkopuolelle. Nämä nuorimmat lapset ovat ikänsä puolesta haavoittuvimmassa asemassa sekä haastattelun kohteina (Korkman 2018) että perheväkivallan uhreina. Lapsen toimintakykyisyys ja mahdollisuudet toimia kehittyvät iän myötä. Erityisesti lapsen muistin ja kielen kyvykkyyteen vaikuttava mielen teoria on alle kouluikäisillä lapsilla vielä kehitysvaiheessa ja vauvoilla kokonaan kehittymättä. (Korkman 2018.) Lapsen tapaamiselle ja mielipiteen selvittämiseksi ei kuitenkaan ole ikärajaa, vaan kaiken ikäisiä lapsia olisi kuultava. Tämä tarkoittaa sitä, että pienimpien lapsien kuulemista on tutkittava, jotta voidaan kehittää toimivia käytäntöjä.

Tutkielmani liittyy ajankohtaiseen huoleen lastensuojelun resursseista toimia lapsen edun mukaisella tavalla. Lapsen osallisuuden ja toimijuuden edistäminen osana lapsilähtöistä työskentelyä vaatii sosiaalityöntekijältä aikaa ja paneutuneisuutta. Samalla kun lastensuojelun paradigma asettuu lapsen oikeuksien näkökulmaan, eivät tämänhetkiset resurssit kuitenkaan kykene tukemaan lapsen etua jämäkästi ajavaa työskentelyä. Aika- ja resurssipaineet kohdistuvat sosiaalityöntekijöiden ohella koko yhteiskuntaamme. On olennaista huomata, että sosiaalipoliittiset, lapsiperheiden asemaa heikentävät päätökset, vaikuttavat myös perheiden tilanteiden kärjistymiseen. Joissain tapauksissa tämä tarkoittaa perheväkivallan alkamista tai pahenemista. Perheväkivaltaan puuttuminen vaatii poliittisia ja rakenteellisia muutoksia suuntaan, jossa lasten on mahdollista kertoa ja sosiaalityöntekijöiden kuunnella.

Lähteet

- Barnahus (2025) Esitutkinta ja lapsen haastattelu. <https://barnahus.fi/esitutkinta-ja-lapsen-haastattelu/> (luettu 17.10.2025).
- Bildjuschkin, Katriina & Ewalds, Helena & Hietämäki, Johanna & Kettunen, Hanna & Koivula, Tanja & Mäkelä, Jukka & Nipuli, Suvi & October, Martta & Peltonen, Joonas & Siukola, Reetta (2020) *Väkivaltakäsitteiden sanasto*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-211-6>
- Bottoms, Bette L. & Peter-Hagene, Liana C. & Epstein, Michelle. A. & Wiley, Tisha R. A. & Reynolds, Carrie E. & Rudnicki, Aaron G. (2016) Abuse Characteristics and Individual Differences Related to Disclosing Childhood Sexual, Physical, and Emotional Abuse and Witnessed Domestic Violence. *Journal of Interpersonal Violence* 31(7), 1308–1339. <https://doi.org/10.1177/0886260514564155>
- Cederborg, Ann-Christin (2010) *Att intervjua barn – vägledning för socialsekreterare*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset. https://www.wallmannabarnh.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2013/11/Att_intervjua_barn.pdf
- Eriksson, Maria & Näsman, Elisabet (2012) Interviews with Children Exposed to Violence. *Children & Society* 26(1), 63–73. <https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2010.00322.x>
- Esitutkintalaki 805/2011. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2011/805> (luettu 17.10.2025).
- Eskonen, Inkeri (2005) Kertomistila lasten väkivaltakokemuksille. *Psykologia* 40(2), 145–155.
- Felitti, Vincent J. & Anda, Robert F. & Nordenberg, Dale & Williamson, David F. & Spitz, Alison M. & Edwards, Valerie & Koss, Mary P. & Marks, James S. (1998) Relationship of Childhood Abuse and Household Dysfunction to Many of the Leading Causes of Death in Adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine* 14(4), 245–258. [https://doi.org/10.1016/S0749-3797\(98\)00017-8](https://doi.org/10.1016/S0749-3797(98)00017-8)
- Hakulinen, Tuovi & Westerlund-Cook, Saija (2020) Lapsuusajan haitallisista kokemuksista kohti toiveikasta tulevaisuutta. THL. [Blogi]. <https://blogi.thl.fi/lapsuusajan-haitallisista-kokemuksista-kohti-toiveikasta-tulevaisuutta/> (luettu 8.10.2025).
- Holopainen, Outi & Lyytikäinen, Tuija & Niskanen, Henna (2018) Selvittelevä haastattelu. Teoksessa Sauli Hyvärinen & Tarja Pösö (toim.) *Lasten haastattelu lastensuojelussa*. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Hyvärinen, Sauli & Pösö, Tarja (2018) Johdanto. Teoksessa Sauli Hyvärinen & Tarja Pösö (toim.) *Lasten haastattelu lastensuojelussa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hyvärinen, Sauli (2018) Liite: Toimivan haastattelun yleisiä periaatteita. Teoksessa Sauli Hyvärinen & Tarja Pösö (toim.) *Lasten haastattelu lastensuojelussa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Höykinpuro, Milla & Sauramäki, Sari & Välimaa, Mira (2018) Kuulumisia selvittelevä haastattelu. Teoksessa Sauli Hyvärinen & Tarja Pösö (toim.) *Lasten haastattelu lastensuojelussa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Korkman, Julia (2018) Lapsen haastattelu sosiaalisen ja kognitiivisen kehityksen näkökulmasta. Teoksessa Sauli Hyvärinen & Tarja Pösö (toim.) *Lasten haastattelu lastensuojelussa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Laajasalo, Taina (2023) Julkaisun tausta ja tarkoitus. Teoksessa Sini Stolt, Taina Laajasalo & työryhmä. *Lasten ja nuorten oikeuspsykologian ja -psykiatrian yksiköiden toiminta ja toiminnan periaatteet Suomessa* (Ohjaus 8/2023). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-076-7>
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361> (luettu 24.9.2025).
- Lamb, Michael. E. & Orbach, Yael & Hershkowitz, Irit & Esplin, Phillip W. & Horowitz, Dvora (2007) A structured forensic interview protocol improves the quality and informativeness of investigative interviews with children: A review of research using the NICHD Investigative Interview Protocol. *Child Abuse & Neglect* 31(11), 1201–1231. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.03.021>
- Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417> (luettu 22.9.2025).
- Mielityinen, Laura & Hautamäki, Sari & Hakala, Venla & Fagerlund, Monica & Ellonen, Noora (2023) *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2022. Määrät, piirteet ja niiden muutokset 1988–2022*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:5. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7158-5>
- Muukkonen, Tiina & Tulensalo, Hanna (2018) Tutustumalla lapsi tulee näkyväksi – pienen lapsen kokemusten kuuleminen lastensuojelussa. Teoksessa Sauli Hyvärinen & Tarja Pösö (toim.) *Lasten haastattelu lastensuojelussa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Mönkkönen, Kaarina (2018) *Vuorovaikutus asiakastyössä: asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla*. Gaudeamus. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-345-531-3>

- Paasivirta, Annukka & Holmi, Laura & Ståhlberg, Miia & Laajasalo, Taina (2022) *Uskalla nähdä– lapsiin kohdistuvan henkisen väkivallan tunnistamisen ja puuttumisen haasteet ammattilaisten silmin*. Tutkimuksesta tiiviisti 28/2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-875-0>
- Rikoslaki 39/1889. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1889/39-001> (luettu 10.10.2025).
- Salminen, Ari (2011) *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopisto. Opetusjulkaisuja 62, Julkisjohtaminen 4. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-349-3>
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2014/1301> (luettu 17.10.2025).
- Ståhlberg, Miia (2024) Lapsen haastattelu lastensuojelussa väkivaltaa epäiltäessä. Teoksessa Marja Hekkala & Jenni Repo & Jenni-Mari Räsänen & Katja Kuusisto (toim.) *Tutkiva sosiaalityö*, 66–82. Talentia ry.
- Tenhunen, Tiina & Luoma, Ilona (2023) Julkaisun tausta ja tarkoitus. Teoksessa Sini Stolt, Taina Laajasalo & työryhmä. *Lasten ja nuorten oikeuspsykologian ja -psykiatrian yksiköiden toiminta ja toiminnan periaatteet Suomessa* (Ohjaus 8/2023). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-076-7>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2019) *Kouluterveyskysely 2019: Lasten ja nuorten hyvinvointi*. <https://www.thl.fi/kouluterveyskysely> (luettu 24.9.2025).
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2023) *Kouluterveyskysely 2023: Lasten ja nuorten hyvinvointi*. <https://www.thl.fi/kouluterveyskysely> (luettu 24.9.2025).
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2024a) *Lapsiin kohdistuva väkivalta*. <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/eri-ryhmat-ja-vakivalta/lapsiin-kohdistuva-vakivalta> (luettu 24.9.2025).
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2024b) *Lastensuojelun käsikirja*. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja> (luettu 21.10.2025).
- Toivonen, Virve & Pollari, Kirsi (2018) Lapsen haastattelu – osa lapsen oikeutta osallistua. Teoksessa Sauli Hyvärinen & Tarja Pösö (toim.) *Lasten haastattelu lastensuojelussa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Varsinais-Suomen hyvinvointialue (n.d.-a) *Ilmoitus/yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi (huoli-ilmoitus)*. <https://www.varha.fi/fi/ilmoitusyhteydenotto-sosiaalihuoltoon-tuen-tarpeen-arvioimiseksi-huoli-ilmoitus> (luettu 20.10.2025).
- Varsinais-Suomen hyvinvointialue (n.d.-b) *Lastensuojeluilmoitus*. <https://www.varha.fi/fi/lastensuojeluilmoitus> (luettu 20.10.2025).

Williams, Tracey L. & Parry, Sarah L. (2023) The voice of the child in social work practice: A phenomenological analysis of practitioner interpretation and experience. *Children and Youth Services Review* 148, Article 106905.

<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.106905>

Yhdistyneet kansakunnat (1991) *Lapsen oikeuksien sopimus* (SopS 60/1991).

<https://www.finlex.fi/fi/valtiosopimukset/sopimussarja/1991/60> (luettu 24.9.2025).

Liitteet

Liite 1. Aineisto

- Aadnanes, Margarete (2019) Disclosure and assessment in child abuse and maltreatment cases: young people's and social work professionals' perspectives. *Nordic Social Work Research* 9(3), 262–275. [https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1080/2156857X.2018.1494032](https://doi.org.ezproxy.utu.fi/10.1080/2156857X.2018.1494032)
- Callaghan, Jane E. M. & Fellin, Lisa C. & Mavrou, Stavroula & Alexander, Joanne & Sixsmith, Judith (2017) The Management of Disclosure in Children's Accounts of Domestic Violence: Practices of Telling and Not Telling. *Journal of Child and Family Studies* 26(12), 3370–3387. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0832-3>
- Eriksson, Maria & Näsman, Elisabet (2012) Interviews with Children Exposed to Violence. *Children & Society* 26(1), 63–73. <https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2010.00322.x>
- Eskonen, Inkeri (2001) Miten lapset kertovat läheisiin suhteisiin liittyvästä väkivallasta? Lasten terapiaryhmässä käyttämien kerrontatapojen analyysi. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 9(1), 22–39.
- Eskonen, Inkeri (2005) Kertomistila lasten väkivaltakokemuksille. *Psykologia* 40(2), 145–155.
- Kempainen, Heta & Simola, Tanja & Koivula, Tanja (2023) Lapsen lähisuhdeväkivaltakokemusten kerronnallinen toimijuus institutionaalisessa vuorovaikutuksessa. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 31(2), 145–162. <https://doi.org/10.30668/janus.109422>
- Linell, Hanna (2017) The process of disclosing child abuse: a study of Swedish Social Services protection in child abuse cases. *Child & Family Social Work* 22, 11–19. <https://doi.org/10.1111/cfs.12245>
- O'Reilly, Lisa & Dolan, Pat (2016) The Voice of the Child in Social Work Assessments: Age-Appropriate Communication with Children. *The British Journal of Social Work* 46(5), 1191–1207. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcv040>
- Thulin, Johanna & Kjellgren, Cecilia & Nilsson, Doris (2019) Children's Disclosure of Physical Abuse – The Process of Disclosing and the Responses from Social Welfare Workers. *Child Care in Practice* 26(3), 285–299. <https://doi.org/10.1080/13575279.2018.1555139>